

Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik

Editörler:

Haktan DEMİRCİOğLU

Cem GENÇOğLU

Editörler: Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU
Dr. Cem GENÇOĞLU

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE REHBERLİK

ISBN 978-605-80089-3-9
DOI 10.14527/9786058008939

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mart 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Limited Şirketi
Çetin Emeç Bulvarı 1314.Cadde No:37/A-B
Çankaya / ANKARA
0312 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Çocukların dünyasını bütün boyutlarıyla ele almaya çalışan ve onları anlamaya yönelik neredeyse hemen her gün yüzlerce araştırma yayınlanmaktadır. Dünya üzerinde bu sayı o kadar fazladır ki çalışmaların tamamını kanıksamaya ayrılan zaman bile azımsanamayacak kadar çoktur. Çocukların dünyasını anlamaya yönelik bu çabaların bir kısmı, üzülecek belirtmek gerekir, istatistiksel bilgi olmaksızın öteye geçememektedir. Yapılan çalışmaların bu kısır çerçevede kalmaması için çocuklarımızın iç dünyalarına yönelik ne kadar samimiyetle yaklaşıldığı sorusu devreye girmeli ve merkeze çocuğun üstün yararı alınmalıdır. Bu bağlamda geleceğimiz olarak kabul ettiğimiz çocukların yaşantılarına doğru dokunuşlarda bulunulması durumunda, hayatlarının çok daha güçlü, huzurlu ve mutlu olacağı bir gerçektir. İnsan daha anne karnındayken bile duyumsadıkları huzursuzluk barındıran şeylere tepki vermeye başlamaktadır. Çocukların gelecekte ruhen ne kadar sağlıklı ve mutlu bireyler olacakları, geleceğine doğru atacağı adımların ne kadar sağlam olacağı, onlara nasıl yaklaşım sergilendiği ile yakından ilgilidir.

Henüz okuldaki eğitim yolculuğuna adım atmamış çocukların dünyası birçok profesyonel, eğitimci ve ebeveyn için nispeten basit gibi görünse de aslında oldukça gizemlidir. Bu gizemi aralamak, çocukların dünyasını keşfedebilmek, anlayabilmek ve onların dünyasına dâhil olabilmekse bir o kadar zorlu bir süreç olarak karşımızda durmaktadır. Günümüzde, bu zorlu süreç için çocuk odaklı çalışan profesyonellere yönelik kılavuzlara ihtiyaç her zamankinden daha fazladır. Elinizdeki kitabın temel amacı, bu düşünceden hareketle ortaya çıkmıştır.

Bu kitap, çocukların eğitim ortamlarından önemli düzeyde etkilenen sosyal ve duygusal gelişimlerinin rehberlik çalışmaları açısından değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bireysel, ailevi ve çevresel faktörler kapsamında, çocukların sağlıklı gelişimleri ile ilgili çağdaş rehberlik yaklaşımları üzerinden hangi aşamada, ne gibi çalışmaların gerçekleştirilebileceği ve ne tür tedbirler alınarak mevcut şartların ne kadar korunaklı hâle getirilebileceğine yönelik kuramsal ve uygulama bilgileri içeren bir eser özelliği taşımaktadır. Kitabın, sadece okul psikolojik danışmanlarına yönelik değil aynı zamanda okul yönetimleri ve okul öncesi öğretmenleri ile çocuk gelişimciler açısından da kullanılabilirliği güçlü bir doküman niteliğine sahip olduğu kanaatindeyiz.

Çocuklarımızın geleceğine samimiyetle dokunabilen profesyonellerden olabilmek dileğiyle...

Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU

Dr. Cem GENÇOĞLU

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Dr. Haktan DEMİRCİOĞLU
Dr. Cem GENÇOĞLU

- 1. Bölüm: Türkiye’de ve Diğer Ülkelerde Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik**
Dr. Öğr. Görevlisi Dilek AVCI, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Cem GENÇOĞLU, Milli Eğitim Bakanlığı
- 2. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Rehberlik**
Dr. Yaprak BAYDAN, Milli Eğitim Bakanlığı
- 3. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Kişisel Rehberlik**
Doç. Dr. Dilek GENÇTANIRIM KURT, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
- 4. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Mesleki Rehberlik**
Dr. Öğr. Üyesi Özlem ULAŞ KILIÇ, Giresun Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ, Ankara Üniversitesi
- 5. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Yaşam Becerileri**
Dr. Didem KEPİR SAVOLY, Macaristan Sopron Üniversitesi
- 6. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Uygulamaları**
Dr. Öğr. Üyesi Ali ÇEKİÇ, Gaziantep Üniversitesi
- 7. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Üstün Yetenekli Çocuklar – Tanılama Süreci ve Rehberlik Hizmetleri**
Dr. Öğr. Üyesi Şefika ERDEM, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
- 8. Bölüm: Okul Öncesi Dönemde Davranış Problemleri-Önleyici ve Müdahale Edici Yaklaşımlar**
Doç. Dr. Özlem TAGAY, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- 9. Bölüm: Okul Öncesi Dönem Zorlu Yaşam Olaylarına Psikososyal Müdahale**
Dr. Öğr. Üyesi Tansu MUTLU ÇAYKUŞ, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
- 10. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Bireyi Tanıma Teknikleri**
Dr. Öğr. Üyesi Fatih CAMADAN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
- 11. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Cinsiyet Eşitliği**
Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI, Hacettepe Üniversitesi
- 12. Bölüm: Okul Öncesi Eğitimde Aile Rehberliği ve Danışmanlığı**
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ERDEM, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VE DİĞER ÜLKELERDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE REHBERLİK

Giriş.....	2
Türk Milli Eğitim Sistemi Okul Öncesi Eğitiminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik	5
Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) PDR Hizmetleri Tarihsel Sürecinde Okul Öncesi PDR Hizmetleri.....	6
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitiminde Okulöncesi PDR Hizmetleri.....	8
Türkiye’de Okul Öncesi PDR Hizmetleri Örnek Araştırmalar.....	11
Uluslararası Alanda Okul Öncesi Eğitim ve PDR Hizmetleri	14
United Kingdom- İngiltere	14
Fransa	15
Estonya	17
Norveç.....	18
Slovakya.....	20
İsviçre.....	22
Amerika Birleşik Devletleri	25
Sonuç.....	27
Kaynakça.....	28

2. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE EĞİTSEL REHBERLİK

Giriş	32
Okul Öncesi Eğitim Programlarının Amacı	33
Okul Öncesinde Eğitsel Rehberliğin Temel Amacı	34
Okula ve Çevreye Uyum	37
Eğitsel Gelişim	37
Kendini Kabul	38
Kişiler Arası İlişkiler	38
Aile ve Toplum.....	38
Güvenli ve Sağlıklı Hayat	39
Mesleki Gelişim	39
Etkinliklerin Planlanması ve Uygulama Süreci.....	40

Okul Öncesinde Öğrenme Ortamlarının Eğitsel Başarıdaki Rolü	40
Etkili Bir Eğitsel Rehberlik İçin Okul Öncesi Öğretmenlerinin Rolü	41
Okul Öncesinde Farklı Öğretim Yöntem ve Tekniklerinden Yararlanmanın Eğitsel Başarıdaki Rolü	45
Etkili Bir Eğitsel Rehberlik İçin Rehber Öğretmenlerin Rolü.....	51
Etkili Bir Eğitsel Rehberlik İçin Velilerin Rolü.....	52
Etkili Bir Eğitsel Rehberlik İçin Okul Öncesi İdarecilerinin Rolü.....	54
Özel Eğitim Öğrencilerine Yönelik Eğitsel Rehberlik Çalışmaları	54
Sonuç	56
Kaynakça.....	57

3. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE KİŞİSEL REHBERLİK

Giriş	62
Kişisel Rehberlik Nedir?	63
Okul Öncesinde Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Kapsam ve Niteliği	65
Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarının Kişisel Rehberlik Alanındaki İhtiyaçları.....	67
Okul Öncesinde Kişisel Rehberlik Nasıl İşler Hâle Getirilebilir?	76
Okul Öncesi Eğitimde Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Sunulmasında Öğretmenlerin Rolü	78
Kişisel Rehberlik Açısından Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışmanların Rolü	79
Sonuç	80
Kaynakça.....	81

4. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE MESLEKİ REHBERLİK

Giriş	84
Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimde Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Durumu.....	87
Okul Öncesi Dönemi Vurgulayan Kariyer Kuramları	88
Psikanalitik Kuram.....	88
Ginzberg ve Arkadaşlarının Kariyer Gelişim Kuramı.....	90
Ampirik geçerliği.....	90
Gottfredson’un Daraltma ve Uzlaşma Kuramı	91
Bilişsel gelişim	91
Kariyer gelişim süreci	92
Ampirik geçerliği	95
Roë’nun İhtiyaç Kuramı.....	95
Ampirik Geçerliği	97

Super'ın Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramı	97
Ampirik Geçerliği	100
Mark. L. Savickas'ın Kariyer Yapılandırma Kuramı.....	100
Mesleki Kişilik (vocational personality)	102
Yaşam Temaları (life themes)	103
Kariyer Uyumu (career adaptability)	103
Büyüme Aşaması.....	104
Kariyer Danışmasında Paydaşların Önemi	104
Okul Psikolojik Danışmanları	104
Öğretmenler.....	107
Aile	108
Kariyer Danışmasında Değerlendirme.....	111
Testler.....	111
Test Dışı Teknikler	112
Sonuç	114
Kaynakça.....	114

5. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE YAŞAM BECERİLERİ

Giriş	120
Okul Öncesi Dönemdeki Çocuk Kimdir?	122
Yaşam Becerileri Nedir?	125
Yaşam Becerileri Neden Önemlidir?.....	127
Yaşam Becerileri Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Nasıl Kazandırılır?.....	129
Alternatif Düşünme Stratejilerini Geliştirme Programı	129
Dinozor Dina Programı	131
Problem Çözebilirim (I Can Solve Problem) Programı	133
Sonuç	142
Kaynakça.....	143
Ekler.....	146
Ek 1.....	146

6. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARI

Giriş	148
Kaynaştırma Eğitimi.....	150
Kaynaştırma Eğitiminin Tarihi	155

Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları	159
Kaynaştırma Eğitiminde Aile Katılımı	165
Sonuç	167
Kaynakça.....	168

7. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR – TANILAMA SÜRECİ VE REHBERLİK HİZMETLERİ

Giriş	172
Üstün Yeteneklilik Kavramı	173
Üstün Yetenek Alanları	175
Üstün Yeteneklilerin Özellikleri	176
Tanılama	180
Rehberlik Hizmetleri.....	183
Sonuç	190
Kaynakça.....	192

8. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE DAVRANIŞ PROBLEMLERİ - ÖNLEYİCİ VE MÜDAHALE EDİCİ YAKLAŞIMLAR

Giriş	198
Okul Öncesi Dönemi Çocuklarında Karşılaşılabilecek Sorunlar ve Müdahale Stratejileri.....	200
Çocuklarda Sosyal - Duygusal Sorunlar Önleyici ve Müdahale Edici Yaklaşımlar	200
Okula Uyum	204
Çocuklarda Problem Davranışlar Önleyici ve Müdahale Edici Yaklaşımlar	205
Çocuklarda Alışkanlık Bozuklukları Önleyici ve Müdahale Edici Yaklaşımlar	209
Çocukları Değerlendirme ve Çocuklarla Psikolojik Danışma Becerileri	210
Çocuklarla Çalışırken Kullanılabilecek Teknikler	212
Duygu Kelimeleri Oyunu.....	212
Kilden Heykeller	212
Öfke Balonları	213
Güçlü Hayvan Tekniği: Olumlu Gücün Sembölü	213
Casus ve Sinsi.....	214
Ailelerle Konsültasyon Çalışmaları	215
Sonuç	217
Kaynakça.....	218

9. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ZORLU YAŞAM OLAYLARINA PSİKOSOSYAL MÜDAHALE

Okul Öncesi Dönem Zorlu Yaşam Olaylarına Psikososyal Müdahale	223
Okul Öncesi Dönemde Zorlu Yaşam Olayları	224
Okul Öncesi Dönemde Zorlu Yaşam Olayları Sonrası Tepkiler	225
Okul Öncesi Dönem Zorlu Yaşam Olaylarına Psikososyal Müdahale	227
Psikososyal müdahalelerde okul öncesi öğretmenleri	229
Psikososyal müdahalelerde ebeveynler (bakım verenler)	230
Psikososyal müdahalelerde psikolojik danışmanlar	232
Okul Öncesi Dönem Zorlu Yaşam Olaylarına Psikososyal Müdahalelerde Özel Konular	237
Boşanma	237
Kayıp ve yas	238
Afet	239
Sonuç	240
Yardımcı Ek Kaynak	241
Okul Öncesi Dönem Çocuklarıyla Çalışırken Faydalanılabilecek Kaynaklar	241
Zorlu Yaşam Olaylarıyla Çalışırken Kullanılabilecek Etkinlikler	243
Köy Resmi	243
Duygu Saklambacı	244
Karıncı Yuvası Tekniği	245
Hikâye Okuma Tekniği	246
Düş Ağacı	246
Boşanma Yetişkin Sorunudur	247
Güçlü Yanlarım	248
Çukur	248
Çakıl Taşları	249
Duygu Yüzleri	250
Duygu Yüzleri Kartı	250
Kaynakça	251

10. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE BİREYİ TANIMA TEKNİKLERİ

Giriş	254
Bireyi Tanımının Önemi ve Bireyi Tanıma Teknikleri	254
Bireyi Tanıma Tekniklerinin Uygulanmasında Takip Edilmesi Gereken İlkeler	255

Okul Öncesi Eğitimde Bireyi Tanıma Tekniklerinin Yeri	258
Okul Öncesi Eğitimde Bireyi Tanıma Tekniklerinin Kullanımı.....	260
Psikolojik Testler	261
Yetenek Testleri	261
Başarı Testleri	264
İlgi Envanterleri.....	265
Kişilik Testleri.....	266
Tutum Ölçekleri	269
Gelişim Testleri.....	270
Test Dışı Teknikler	274
Gözleme Dayalı Teknikler	275
Etkileşime Dayalı Teknikler.....	278
Başkalarının Kanılarına Dayalı Teknikler	282
Kendini Anlatma Teknikleri.....	285
Sonuç	289
Kaynakça.....	290

11. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Giriş	294
Çocukta Cinsiyet Kavramının Gelişimi	294
Toplumsal Cinsiyet Nedir?.....	299
Toplumsal Cinsiyet Rollerini	301
Cinsiyetle İlişkili Kalıp Yargılar	304
Toplumsal Cinsiyet ve Sosyalleşme Süreci.....	306
Sosyalleşme Sürecinde Aile.....	307
Sosyalleşme Sürecinde Akranlar	316
Sosyalleşme Sürecinde Medya ve Çeşitli Yazınlar.....	318
Sosyalleşme Sürecinde Okul ve Eğitim	321
Sosyalleşme Süreci ve Çevre	325
Çocukla Etkileşimde Kullanılan Dilin Rolü	326
Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Eğitim	328
Özet.....	331
Kaynakça.....	332

12. BÖLÜM**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE REHBERLİĞİ VE DANIŞMANLIĞI**

Giriş	340
Aile ve Anne-Babalık	340
Aile Rehberliği	345
Okul Öncesi Dönemde Aile Rehberliği.....	346
Yapılabilecek Etkinlikler	347
Oyun ve Oyuncak	347
Aile İçi İletişim.....	353
Disiplin ve Davranış Geliştirme	356
Sonuç ve Ailelere Öneriler	359
Özet.....	364
Kaynakça.....	364

1. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE DİĞER ÜLKELERDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE REHBERLİK

Dr. Öğr. Görevlisi Dilek AVCI - Hacettepe Üniversitesi

Dr. Cem GENÇOĞLU - Milli Eğitim Bakanlığı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ
2. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK
 - Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) PDR hizmetleri tarihsel sürecinde okul öncesi PDR hizmetleri
 - Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi'nde okulöncesi PDR hizmetleri
 - Türkiye'de okul öncesi PDR hizmetleri örnek araştırmalar
3. ULUSLARARASI ALANDA OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE PDR HİZMETLERİ
 - United Kingdom- İngiltere
 - Fransa
 - Estonya
 - Norveç
 - Slovakya
 - İsviçre
 - Amerika Birleşik Devletleri
4. SONUÇ
5. KAYNAKÇA